

אגודת חוקרי צבא חברה בישראל

גילון מספר 1

סקירת מאמרים

מהארץ ומהעולם

בנושא יחסי צבא-חברה

ינואר-מרץ 2021

תוכן העניינים

3 פתח דבר

4 מהי אגודת חוקרי צבא חברה בישראל

5-21 סקירת מאמרים

5-11 צבא וחברה

11-12 הארגון והמקצוע הצבאי

13-16 הצבא, הממשלה וארגוני ביטחון נוספים

17-20 תרבות, כוח אדם ומשאבי אנוש

21-23 רשימת המקורות המלאה

פתח דבר

אנו שמחים להעביר לעיון את המהדורה הראשונה של דו"ח דו-חודשי, שתכליתו עדכון על התפתחות הידע בתחום העיסוק של האגודה. הדו"ח מבוסס על עיון בכתבי עת, אתרים של גופי מחקר וממשל בישראל ובחו"ל. אנו מאמינים שחברי האגודה יכולים למצוא בדו"ח מידע עדכני, שיסיע להם בפיתוח המחקר.

המהדורה הראשונה כוללת מאמרים שפורסמו בין החודשים ינואר-מרץ 2021 והמהדורה הבאה תכלול את החודשים אפריל-מאי 2021. הדו"ח מכיל תקצירים והפניות למאמרים, דו"חות מחקר וספרים שראו אור בתקופה האמורה. כלולים כאן עיקר המאמרים שנכתבו על ידי חוקרים מישראל, וכן מבחר מקורות שנכתבו בעולם. בסך הכול כלולים בסקירה הנוכחית 37 מאמרים וספרים, שלוקטו ונערכו על ידי מר אמיר רם.

נשמח מאוד לקבל הערות על מידע נוסף ועל תחומי עניין חשובים שיש להוסיף ולפתח. על מנת לעשות זאת ניתן להיכנס [לכאן](mailto:itamar.rickover@gmail.com) (בעדיפות) או/ו לשלוח לנו מייל לכתובת: itamar.rickover@gmail.com

בברכה,

ד"ר איתמר ריקובר
מנכ"ל אגודת חוקרי
צבא חברה בישראל

פרופ' עוזי בן שלום
יו"ר אגודת חוקרי
צבא-חברה בישראל

מהי אגודת חוקרי צבא-חברה בישראל?

אגודת חוקרי צבא חברה בישראל הוקמה בשנת 2012. חברי האגודה הינם כולם חוקרים העוסקים במחקר אקדמי בתחום יחסי צבא-חברה והם מגיעים מדיסציפלינות שונות: חוקרי תקשורת ואנשי מדע-מדינה, סוציולוגים ואנתרופולוגים, היסטוריונים וכלכלנים, משפטנים, פילוסופים, אנשי חינוך ופסיכולוגים. בקרב החוקרים באגודה קיים שוני רב בהשקפות הפוליטיות ובגישות האסטרטגיות; אולם, המכנה המשותף המאחד אותנו לקהילייה אחת הוא התפיסה לפיה נדרש מחקר אובייקטיבי, ככל האפשר, של אופן פעילותם של המוסדות הביטחוניים, של הממשק בינם ובין שאר מוסדות המדינה, ושל חלקה של החברה בשליטה בהם.

בראש יעדיה של האגודה ניצבים קידומו, הצגתו וניתוחו של המחקר הבין-תחומי המתמקד בנקודות מבט שונות ומגוונות של יחסי צבא וחברה בישראל: הקשרים בין הצבא לחברה, הממשק שבין הדרג האזרחי לדרג הצבאי, היחסים שבין הצבא ובין גופי ביטחון אחרים, וכן ההיבטים החברתיים והארגוניים השונים של הצבא. כמו כן, פועלת האגודה להפיץ את הידע המחקרי המצטבר בארץ ובחו"ל, בקרב גורמים באקדמיה, בצבא, במוסדות הביטחון, ובציבור הרחב.

האגודה בשיתוף הוצאת 'מערכות' מוציאה לאור כתב עת דו-שנתי בשם "חברה, צבא וביטחון לאומי". הגיליון הראשון התפרסם בינואר 2021. לעיון ניתן להיכנס [לכאן](#).

אתר האגודה: <http://www.civil-military-studies.org.il>

יו"ר האגודה: פרופ' עוזי בן שלום.

מנכ"ל האגודה: ד"ר ריקובר איתמר.

יו"רים קודמים: פרופ' יורם פרי, פרופ' זאב דרורי, ד"ר ראובן גל (מייסד האגודה).
חברי הנהלת האגודה (לפי סדר א, ב): ד"ר אבי ביצור, פרופ' אייל בן-ארי, ד"ר עפרה בן-ישי, פרופ' עוזי בן-שלום, ד"ר ראובן גל, פרופ' זאב דרורי, פרופ' אילת הראל-שלו, מר רוני אור טיארג'אן, פרופ' סטיוארט כהן, פרופ' אודי לבל, ד"ר אייל לוי, פרופ' אהוד מניפז, פרופ' הלל נוסק, ד"ר כרמית פדן, פרופ' יורם פרי, ד"ר איתמר ריקובר, ד"ר איתן שמיר, פרופ' גבי שפר, ד"ר עידית שפרן-גיטלמן, ד"ר דב תמרי.

יועץ משפטי: עו"ד איל נון. רו"ח: חן נוי.

להצטרפות לאגודה ניתן לפנות למנכ"ל האגודה ד"ר ריקובר איתמר

בטלפון 054-3098055, בדוא"ל: itamar.rickover@gmail.com

צבא וחברה

אסף מלחי, סטיוארט כהן וראובן גל (פברואר 2021). תיקון שירות החובה באמצעות קלקולים חדשים? חוות דעת למתווה "שווה לכולם". חיפה: מוסד שמואל נאמן.

הדו"ח מהווה חוות דעת ביקורתית על תוכן מתווה שאותו הגישה תנועת "פנימה" בראשית 2020, תחת הכותרת "גיוס ושירות שווה לכולם". בלב המתווה עומדת ההצעה שכל מגזרי החברה הישראלית, בכלל זה הציבור הערבי והציבור החרדי, יגויסו בגיל 18 למסלולי שירות צבאי או אזרחי. המתווה אומץ על ידי מפלגת כחול לבן והוצג ע"י שר הביטחון כבסיס לחוק הגיוס העתידי. המחברים טוענים שבצד הכוונה החיובית שמאחורי יוזמה זו, מתווה "גיוס ושירות שווה לכולם" אינו חף מטעויות ופגמים מהותיים. מטרת המסמך הנוכחי היא לחשוף כשלים אלו ולהצביע על נתונים ושיקולים המעמידים בספק את יישומו.

<https://www.neaman.org.il/Recruitment-and-Equal-Service-for-All>

יגיל לוי (2021). מהו צבא אזרחים? חברה, צבא וביטחון לאומי, גיליון 1, 30-9.

למאמר הזה יש מטרה בתחום המושגי: להציב את החיץ המתבקש בין השיח הציבורי בישראל, שבו מכונה הצבא "צבא העם", ובין השיח האקדמי, ולהציג את ההמשגה האקדמית ההולמת את הצבא. זהו צבא אזרחים (citizen army) במהותו, צבא המבוסס על גיוס חובה ולא "צבא העם", שהוא המסמך הסמלי אבל לא המושגי של הצבא. המאמר יוקדש לבירור המושג צבא האזרחים, ויבחין אותו מצבא שאינו מבוסס על גיוס חובה. לצבא האזרחים יש כמה מאפיינים עיקריים: אזרחי המדינה משרתים בצבא כאזרחים; הגבולות בין הצבא והחברה מטושטשים; הציפייה מן הצבא היא לשמש "בית ספר לאומה"; המדינה מגדלת את החיילים והחיילות ולא השוק; החיילים ממושמעים כאזרחים; צבא האזרחים נשלט בידי האזרחים. עם המעבר לצבא מתנדבים וביטול גיוס החובה משתנים המאפיינים האלה.

<http://www.civil-military-studies.org.il/%d7%9b%d7%aa%d7%91-%d7%a2%d7%aa/>

*

אסף מלחי (ינואר 2021). בקיעים בקונצנזוס - אתגרי "צבא העם" ומודל הגיוס לצה"ל במציאות חברתית משתנה. המכון הישראלי לדמוקרטיה, מחקר מדיניות מס' 156

בשנים האחרונות נשמעות טענות כבדות משקל נגד גיוס החובה לצה"ל, בהן חוסר השוויוניות של המודל הקיים, חוסר היעילות הכלכלית הכרוכה בגיוס אוכלוסיות שאינן מתאימות לשירות והפגיעה בערכי החירות וחופש הפרט. הקריאות לשינוי מהותי במודל זה באות על רקע הירידה המתמשכת בשיעור הגברים חייבי הגיוס המתגייסים בפועל לצה"ל.

<https://www.idi.org.il/books/33568>

*

Nissim Leon (2021). **The Haredi Scholar-Society and the Military Draft in Israel: Counter-Nationalism and the Imagined Military Symbiosis**. In: Research Anthology on Religious Impacts on Society

פרק זה בוחן את תופעת דחית הגיוס לישראל של גברים חרדים הלומדים בישיבות. המחבר מציג את רעיון הלאומיות שכנגד (Counter-Nationalism) כביטוי לתמורה בחברת הלומדים החרדית, מישות סקטוריאלית שהרחיקה את עצמה ממדינת הלאום, ואשר תפסה את המדינה כעובדה פוליטית בלתי רצויה, לישות המקיימת גישה לאומית משל עצמה. ישות זו רואה עצמה כשותפה פעילה במאמץ הלאומי, מה שמשתקף באתוס החרדי. המחבר מפרש את הלאומיות שכנגד כגישה ביקורתית ביחס ללאומיות, המתאימה את עצמה למבנה השיח של האידיאולוגיה הלאומית ההגמונית. נקודת מבט זו מעלה את האפשרות שהחרדים מתחילים לראות עצמם כשותפים משלימים לתרבות הישראלית. יתר על כן, מחקר זה מצביע על כך שהזרם המרכזי החרדי מבקש לעצמו הכרה ככוח העילית הרוחני של מדינת ישראל.

<https://www.igi-global.com/chapter/the-haredi-scholar-society-and-the-military-draft-in-israel/259634>

*

רינת גולד גזית (2021). **צבא העם וזכויות נכי צה"ל מפגש אתוסים - המקרה של ועדת גורן. חברה, צבא וביטחון לאומי**, גיליון 1, 103-119.

אתוס צבא העם ואתוס זכויות נכי צה"ל הם חלק מן הזהות הלאומית הישראלית. בבסיסם עומד עקרון השוויון, לשניהם יש השפעה על המוטיבציה לשירות, ושניהם נוכחים בשיח הציבורי. במאמר נבחנים שני האתוסים דרך המקרה של המלצות ועדת גורן, שהוגשו ב-2010 ושניסחו מחדש את כללי ההכרה בנכי צה"ל לראשונה מאז קום המדינה. הבחינה הזאת, שכללה בדיקה פרקטית של המלצות הוועדה ושל תיקון החוק בעקבותיהן, העלתה כי המלצות ועדת גורן יוצרות פערים בתגמול החיילים, ולפיכך יוצרות פערים הולכים וגדלים בין האתוסים למציאות. הפערים האלה שוחקים את אתוס צבא העם ואת אתוס זכויות נכי צה"ל באופן שעלול לפגוע במוטיבציה לשירות. הניתוח והדיון במאמר הזה חושפים כי פרקטיקות ממסדיות שנועדו לשמור על הערכים הלאומיים, שעוצבו עם קום המדינה, מערערות הלכה למעשה את הערכים האלה.

<http://www.civil-military-studies.org.il/%d7%9b%d7%aa%d7%91-%d7%a2%d7%aa/>

*

Ryan Shandler, Michael L. Gross & Daphna Canetti (January 2021). **A fragile public preference for cyber strikes: Evidence from survey experiments in the United States, United Kingdom, and Israel**. Contemporary Security Policy, 42.2, 135-162

באיזו מידה תומך הציבור בשימוש בנשק סייבר? המחברים מציעים שחשיפה ציבורית לפוטנציאל ההרסני של מתקפות סייבר מפיגה את ההעדפה הרווחת בקרב הציבור לשימוש בלוחמת סייבר. כדי

לבחון זאת, נערכו שני ניסויי סקר לצורך בחינת התמיכה בתקיפות סייבר לעומת תקיפות צבאיות קונבנציונליות, בארצות הברית, בריטניה וישראל. במחקר 1 נחשפו המשיבים לדיווחי חדשות בטלוויזיה המתארים צורות שונות של פיגועי טרור, ולאחר מכן נמדדה התמיכה בפעולות תגמול אפשריות. הממצאים מצביעים על כך שהתמיכה הציבורית בפריסת נשק סייבר התפוגגה לחלוטין בקרב המשיבים שנחשפו למתקפות סייבר קטלניות. במחקר 2 נמצא שחשיפה למתקפות סייבר הרסניות מערערת את התפיסה של הסייבר כתחום פחות קטלני, מה שמפחית את המשיכה שלו. המחברים מסבירים כיצד ההעדפה הציבורית השברירית לשימוש בנשק סייבר עשויה לעודד הסלמה צבאית בטווח הקצר.

https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13523260.2020.1868836?casa_token=nr4Mhvg_CmIAAAAA%3A4gfCmxxuEwtAe2GeWie6J4fWgol7jK29PXT3Rqr4HfEfdkfUfA8HNAfSUfiOe9H11XWSaZX2HYNBiqQ

*

Yaira Hamama-Raz, Shaked Shir & Michal Mahat-Shamir (2021). **Meanings attributed by bereaved unmarried intimate partners of fallen soldiers to their loss.** *Death Studies*, 45.5, 380-389.

מותו של בן זוג עשוי להוות מאורע רגיש במיוחד עבור בני זוג שאינם נשואים, שכן אין להם מעמד חוקי מול בן הזוג, מה שמשפיע על התמיכה לה הם זוכים. מחקר איכותני זה בחן את המשמעות המיוחסת לאובדן בקרב 12 בני זוג שכולים של חללי צה"ל. באמצעות יישום מתודולוגיה קונסטרוקטיביסטית-נרטיבית, מצטיירות שלוש תמות מרכזיות מתוך הראיונות: (א) היחסים מעולם לא הסתיימו – "עסק בלתי גמור", (ב) הצורך להסתיר את מערכות היחסים – "פצע חבוי", ו-(ג) היחסים מנחים את חייהם – "מצפן". השלכות מעשיות של ממצאים אלה נידונות במאמר.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07481187.2019.1648332>

*

Dan Porat (2021). **A Gift for the State: Commemorating Fallen Heroes in Israeli Children's Picture Books.** *Israel Studies*, 26.2, 152-172.

מאז שנות התשעים התפתחה בישראל צורה חדשה של הנצחה: ספרי תמונות לילדים צעירים בהם בני משפחה מכבדים את חללי צה"ל ואת נפגעי הטרור. המאמר מנתח תשעה ספרים שכאלה ודן בסיבה להתפתחות ז'אנר זה. טשטוש גבולות בין חזית הקרב לחזית הביתית במהלך שתי אינתיפאדות ושתי מלחמות מפרץ, חשף את הילדים ישירות לאבל לאומי ולאובדן קורבנות אזרחיים רבים, צעירים ומבוגרים, יהודים ולא יהודים, שהנצחתם הופרטה ומתוארת בשפה 'נשית' המתאימה יותר לגילם הרך. המחבר טוען כי בעוד שספרי הנצחה אלה משקפים קורבנות שבכוחם להביע רגשות, הם משמרים את התפיסה המסורתית ביחס לנפגעים כגיבורים שהקריבו את חייהם למען ארצם.

<https://www.jstor.org/stable/10.2979/israelstudies.26.2.07?seq=1>

Dirk C. Wendtorf, (2021). **The German Platoon of the Palmach: the first German-Jewish fighting unit in the Second World War and the unsung story of heroism.** *Journal of Modern Jewish Studies*, 20.1, 44-69.

בין חמישים אלף הפליטים היהודים שנמלטו מהנציזם-סוציאליזם במערב ובמרכז אירופה בין השנים 1933 ל-1939 הייתה קבוצה של ציונים צעירים ואידיאליסטים דוברי גרמנית, בעיקר מגרמניה ומאוסטריה. בשנת 1942 רבים מהם יצרו והצטרפו ל"פלמ"ח הגרמני" - המחלקה הגרמנית של הפלמ"ח. המחלקה הגרמנית גילמה את הכוח הלוחם היהודי "הגרמני" הראשון בארץ ישראל בימי המנדט הבריטי. מאמר זה בוחן את מקורה ואת ההיסטוריה של יחידה זו, וכן את משמעותה כיחידה הלוחמת הגרמנית-יהודית הראשונה במהלך ימי מלחמת העולם השנייה. המחבר דן באתגרים הפנימיים והחיצוניים שעמדו בפני חברה, ואשר עליהם התגברו. המאמר מסתמך על המקורות המעטים העוסקים במחלקה הגרמנית, לרבות עדויות של יוצאי צבא שהוקלטו במפגשי איחוד, ראיונות עם החבר החי האחרון במחלקה הגרמנית שנערכו בין השנים 2011 ל-2016, ומסמכים ותמונות שהושגו בסיוע ארכיון הפלמ"ח ברמת אביב.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14725886.2020.1840041?journalCode=c mjs20>

*

Christopher Caden & Nir Arieli (January 2021). **British Army and Palestine Police Deserters and the Arab-Israeli War of 1948.** *War in History*, 28.1, 200-222.

אנשי צבא ושוטרים בריטים, שהוצבו בפלשתינה לקראת סוף המנדט הבריטי ונטשו את יחידותיהם כדי לשרת בכוחות יהודיים או ערביים, קיבלו עד כה תשומת לב אקדמית מועטה. מאמר זה משחזר את סיפורם, תוך שרטוט ההקבלות והדגשת הניגודים בין שתי קבוצות העריקים. המאמר מנתח את המניעים, את תפקידיהם וחוויותיהם בזמן המלחמה, וכיצד זכרו אותם לאחר סיום המלחמה. המאמר ממקם אותם כחלק מהספרות המתהווה על שירות צבאי רב-לאומי.

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0968344518796688>

*

James Pangilinan, Christine Peralta & Wesley Attewell (Jan 2021). **Between Caregiving and Soldiering: Filipina Non-Citizens and Settler Militarisms in Israel.** *Amerasia Journal*, 46.2, 183-199.

המחקר הנוכחי דן בתופעת גיוסם של פיליפינים תושבי ישראל לצה"ל, שעלתה לאחרונה לתשומת לב ציבורית בישראל ובעולם. סיקור התופעה באמצעי התקשורת ממסגר את הצבאיות הישראלי כמיליטריזם נדיב והומניטרי. עם זאת, דימויים אלו מכסים על היסטוריה ועל מערכת יחסים מורכבת יותר בין ישראל והפיליפינים.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00447471.2020.1866946?journalCode=ra mj20>

*

Gabriel Schwake (2021). **An officer and a bourgeois: Israeli military personnel, suburbanization and selective privatization.** *Planning Perspectives*, 36.1, 183-194.

בשנות השמונים יזם צה"ל הקמת מספר יישובים פרבריים לטובת אנשיו. יישובים חדשים אלה הציעו את ההזדמנות לאיכות חיים טובה יותר בסביבה הומוגנית ובלעדית, והכל במרחק נסיעה מהמטרופולינים העיקריים. המדינה סבסדה את הקמתן של ההתיישבויות הללו כדי לסייע לצבא, ומתוך תקווה שהתדמית היוקרתית של צה"ל תסייע בפיתוח אזורי פריפריה; קציני צבא יכלו לחיות את חלומם הבורגני תוך השתתפות במשימה הלאומית הגדולה יותר של פיתוח עירוני. היישוב רעות הנו ארכיטיפ של יישוב צבאי פרברי מסוג זה. היישוב הציע לקצינים צעירים את היכולת להשיג בתים מרווחים מסובסדים בקהילה אקסקלוסיבית, מה שהיווה קרש קפיצה לפיתוח רחב היקף של האזור בשלב מאוחר יותר. המקרה של רעות מדגים את השימוש בהפרטה סלקטיבית כאמצעי לעידוד היווצרותו של שוק נדל"ן לצורך המשך פיתוח.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02665433.2020.1781683>

*

Olga Gershenson (Spring 2021). **Zombies and Zionism: The Dead and the Undead in Israeli Horror Films.** *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, 39.1, 147-175.

סרטי אימה מובנים לעתים קרובות כהשתקפות של חרדות תרבותיות וחששות לאומיים. בישראל, בה לצבא יש תפקיד מרכזי, הצבא נוכח גם בעלילותיהם של מספר סרטי אימה. מאמר זה מתמקד בשני סרטי זומבים: "מורעלים" (2011) ו"בשר תותחים" (2013). שלא כמו מפלצות אחרות, זומבים לא באים מבחוץ. הם חלק בלתי נפרד מהחברה המקלה את אזרחיה. ב"מורעלים", ההתפרצות נובעת מחיסון שהופץ על ידי הצבא. ב"בשר תותחים" הזומבים הראשונים הנם ערבים - האויב המסורתי של הקולנוע הישראלי - אולם מאוחר יותר, הצבא הישראלי הוא שמתגלה כמקור לנגיף קטלני. בשני המקרים הצבא הופך לטורף של החברה שעליה הוא אמור להגן, וזאת באופן אירוני, כתוצאה מתוקפנות מוגזמת נגד האויב. סרטי זומבים מתייחדים בהקשר הזה בהתמודדותם עם המבנים החברתיים הדומיננטיים בחברה נתונה. אם במקרה של ארצות הברית, סרטים על התפרצויות זומבים משקפים חוסר אמון בממשל או בתאגידים הגדולים, הסרטים המתוארים כאן משקפים חוסר אמון בצבא. הזומבים הצה"ליים, אם כן, מייצגים סמל חדש; בניגוד לתפיסה הלאומית המסורתית, המקדשת את הלוחמים המתים – ה"מתים החדשים" המופיעים כאן הם סמל לחברה הקמה על עצמה.

<https://muse.jhu.edu/article/784521>

*

זאב דרורי והלל נוסק (2021). בין תקשורת מתגייסת לביקורת מגויסת. חברה, צבא וביטחון לאומי, גיליון 1, 51-80.

השאלה המרכזית אותה מבקש לבחון המאמר היא האם התקשורת ממשיכה כיום להתגייס בכל פעם שנערכת פעולה צבאית ולהשהות את הביקורת עליה, או שמא מאז מלחמת לבנון השנייה חל שינוי באופן הסיקור של מבצעי צה"ל לכיוון של ביקורתיות רבה יותר ופחות התגייסות לגיבוי מדיניות הממשלה והצבא. המקרים של המבצעים ברצועת עזה ייחודיים בעצימות הנמוכה המאפיינת אותם בשל מאפייני הכוחות הלוחמים והטריטוריה שעליה הם שולטים, מצד אחד, ובשל המחלוקות הקיימות בישראל בנוגע לשאלה האם הפתרון צריך להיות צבאי או מדיני מצד אחר. כדי לבחון את השאלה הזאת, נבחרו שלושה מבצעים צבאיים שנערכו ברצועת עזה בעשור האחרון: "עופרת יצוקה" (2008), "עמוד ענן" (2012) ו"צוק איתן" (2014) ובחמישה גופי תקשורת: הארץ, ישראל היום, ידיעות אחרונות, מעריב ואתר וואלה. במחקר הוגדרו שלוש מסגרות סיקור על-פי סוג הביקורת על החלטות הממשלה ופעולות הצבא: מסגרת מתגייסת ("כלב פודל"), מסגרת סיקור של ביקורת מאשרת ("כלב נובח") וביקורת מהותית ("כלב נושך"). ממצאי המחקר מלמדים שהדפוס של התנהלות התקשורת המוכר ממלחמות וממבצעים קודמים נמשך. בעוד ידיעות אחרונות, מעריב ואתר וואלה נוהגים באופן המוכר של התגייסות עד שמושמעת ביקורת על-ידי פוליטיקאים ואנשי צבא, שני עיתונים חורגים מן הדגם הזה - הארץ, המבקר את הפעולות באופן יזום ועצמאי, וישראל היום, הפועל על-פי הדגם הקלסי של תקשורת מתגייסת במשך כל זמן המבצעים.

<http://www.civil-military-studies.org.il/%d7%9b%d7%aa%d7%91-%d7%a2%d7%aa/>

*

John "Jay" Boyd (2021). **The Pitfalls of Well-Meaning Compassion: Joint Task Force-Haiti's Infowar of 2010**. *Military Review*, 101.1 (January-February), 108-120.

כיצד כוח המשימה המשותף בהאיטי ניהל מלחמת מידע במהלך משימת הסיוע ההומניטרי לאחר שרעידת אדמה הרסה את המדינה בשנת 2010. המחבר, קצין לשעבר בצבא ארה"ב, מציע לקחים ליחידות המבצעות פעולות דומות בעתיד.

<https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/January-February-2021/Boyd-Haiti-Infowar/>

הארגון והמקצוע הצבאי

דותן דרוק (2021) **"המילואים יבלום" - השינוי בתפיסת הלחימה של צה"ל**. בין הקטבים: כתב העת של צה"ל לאמנות המערכה, גיליון 32-31 יבשה ב'.

השתנות מאפייני הלחימה המחייבת את צה"ל בתהליכי עדכון והתחדשות בשלושת העשורים האחרונים, לצד האופן שבו בנה צה"ל את כוחו בתוכנית הרב-שנתית 'גדעון' ומתעד לבנות את כוחו בתוכנית הרב-שנתית 'תנופה', מחייבים בחינה עמוקה של הפעלת כוחות המילואים של היבשה. הדיון בצורך ובאופן הפעלת התמרון היבשתי במלחמה משפיע במידה רבה על האופן שבו יש לבנות ולהפעיל את מערך המילואים, בהיבטי גודל סדר הכוחות וארגונם, לרבות אמצעי הלחימה והסיוע ללחימה, הכשרתם, כשירותם ורמת מוכנותם למצבי הלחימה ולתרחישים השונים. נראה כי, בפועל, השינוי בתפיסת ההפעלה של מערך המילואים של כוחות היבשה במצבי חירום ובמלחמה נעשה כבר לפני שנים רבות, אך נכון יהיה להגדירו בצורה ברורה ולהסביר אותו לכלל המשתתפים בלחימה ובעיקר למערך המילואים עצמו. תפיסה זו, כפי שהיא כיום, אינה עוד "הסדיר יבלום", כפי שהייתה בעבר לפי גישתם של דוד בן-גוריון ושל מפקדי צה"ל בעשורים הראשונים לקיומה של מדינת ישראל, אלא בגדר "המילואים יבלום" או "המילואים יאפשר לסדיר לנצח".

<https://www.idf.il/%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%93%D7%93%D7%95/%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%93%D7%93%D7%95/%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%94%D7%A7%D7%98%D7%91%D7%99%D7%9D/>

*

Liore Lander, Ephrat Huss & Ayelet Harel-Shalev (March 2021). **Coping with Transitions: The Case of Combat Reserve Forces**. Clinical Social Work Journal, 49, 100–109.

שירות מילואים מתואר כמחזורי, אמביוולנטי ומורכב, ומעורבים בו אלמנטים טראומטיים בכל הצבאות. עם זאת, מעט מאוד נכתב על האופן שבו החיילים עצמם מגדירים את חוויית המילואים בהקשרים חברתיים ספציפיים. בישראל נהוג שירות צבאי חובה לכל האזרחים, שרבים מהם ממשיכים לשרת במילואים. לנוכח העימותים המתמשכים באזור, אנשי מילואים קרביים נקראים לעתים קרובות לשרת. מטרת מאמר זה היא לחקור את המעברים של החיילים הללו מקריאתם למילואים למעורבותם בקרב, ולבסוף, לחזרתם הביתה. זאת בהתבסס על נרטיבים של 12 חיילים במילואים. הנושאים המרכזיים שעלו מציגים קונפליקט עמוק בין נרטיבים קולקטיביים לעומת אינדיבידואליים המוביל לדילמות ולמתח הנלווה לכל אחד משלבי המעבר. המסגרת הנרטיבית של המחקר שופכת אור חדש על חיילים קרביים, על גורמי לחץ כפי שהללו מגדירים אותם, ועל זיקתם להקשרים חברתיים ותרבותיים ייחודיים.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10615-019-00731-1>

*

Sharon Garyn-Ta & Shosh Shahrabani (March, 2021). **Emotions, economic expectations and risk attitudes among soldiers during a military operation.** *Israel Affairs*, 27.2, 300-313.

באמצעות נתונים ממחקר שטח שנערך בקרב חיילים במהלך המבצע הצבאי "צוק איתן" ברצועת עזה בשנת 2014, בוחן מאמר זה את השפעת החשיפה למלחמה על רגשות החיילים, על ציפיות כלכליות ועל נכונותם לקחת סיכונים. תוצאות המחקר מצביעות על כך שלוחמים שהשתתפו במבצע "צוק איתן" היו מוכנים יותר לקחת סיכונים ואופטימיים יותר. התוצאות האנליטיות מצביעות על כך שבקרב חיילים קרביים, רמת הרגשות השליליים נמצאה בקשר שלילי עם הציפיות הכלכליות האישיות, בעוד שההימצאות באזור ההיערכות למבצע השפיעה באופן מובהק וחיוני על רמת הציפיות הכלכליות שלהם.

https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13537121.2021.1891503?casa_token=3msws5uu38AAAAA%3ASALcB499zZ5b2GPHdLLrAxJiZHLcl0UAAtAqW8m3kLYNZYqSiueIzkMUNrnhACDREQ4jxziZ1DXBrAQ

*

Joseph E. Escandon (2021). **Operationalizing Culture: Addressing the Army's People Crisis.** *Military Review*, 101.2 (March-April), 112-123.

שינוי תרבותי בצבא הנו מאבק מכריע הדורש מאמץ עקבי בכדי להבטיח שההדרכה האסטרטגית מבוצעת בדרגים הנמוכים ביותר. לפי המחבר, קצין בצבא ארה"ב, רק אופרציונליזציה של התרבות ברמה החטיבתית (ולמטה ממנה) תאפשר את ההנהגה ואת המיקוד הנדרשים להצלחה במאבק.

<https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/March-April-2021/Escandon-Operationalizing-Culture/>

*

Sajibul Islam (2021). **Impact of Cultural Globalization on Soldiering: An Emerging Concern for Future Leaders.** *Military Review*, 101.1 (January-February), 76-88.

המחבר, קצין בצבא בנגלדש, טוען כי גלובליזציה תרבותית – העברת משמעויות, רעיונות וערכים ברחבי העולם כדי להרחיב ולהעצים את היחסים החברתיים – עשויה לאיין את השפעת התרבות הארגונית הצבאית.

<https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/January-February-2021/Islam-Cultural-Globalization/>

הצבא, הממשלה וארגוני ביטחון נוספים

איתי ברון וענת קורץ {עורכים} (2021). הערכה אסטרטגית לישראל 2020-2021: שנת החיסון? אתגרים פנימיים וחיצוניים לביטחון הלאומי. תל אביב: המכון למחקרי בטחון לאומי.

ההערכה האסטרטגית לישראל לשנת 2021 מתבססת על אי-ודאות משמעותית בשלושה תחומים עיקריים: רמת ההצלחה בהתמודדות עם COVID-19; דפוס הפעולה והמדיניות של הממשל החדש בארצות הברית; וההתפתחויות הפוליטיות בישראל. הדוח כולל את מדד הבטחון הלאומי, המבוסס על סקר דעת קהל.

https://www.inss.org.il/he/wpcontent/uploads/sites/2/2021/02/StrategicAssessment_20-21_web_HEB.pdf

*

קובי מיכאל, אלון טל, גליה לינדנשטראוס, שירה בוקצ'ין פלס, דב חנין, ויקטור וייס (פברואר 2021), סביבה, אקלים וביטחון לאומי: חזית חדשה לישראל. המכון למחקרי בטחון לאומי.

הקובץ מוקדש לשורה של שאלות מפתח ברמה האזורית והמרחבית, המשפיעות על ביטחונה הלאומי של ישראל, ובהן: האם משבר האקלים מציב בפני ישראל אתגר קיומי? מדוע המזרח התיכון הוא אזור פגיע במיוחד מבחינת שינויי אקלים? כיצד יכולה הגברת השימוש באנרגיות מתחדשות לתרום לביטחון האנרגטי? מדוע הכרחי שמדינות האזור ישתפו פעולה על מנת להתמודד עם שינויי אקלים? מדוע ראייה מצומצמת של המושג ביטחון לאומי, שאינה כוללת סוגיות סביבתיות, היא מסוכנת? מה אנחנו יכולים ללמוד ממשבר הקורונה על הדרכים הנחוצות להתמודדות עם משבר האקלים? כיצד שינוי במזון המונח בצלחת שלנו יכול להיות פתרון גם בהקשר של משבר האקלים?

<https://www.inss.org.il/he/publication/environment-and-national-security/>

*

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ינואר, 2021). הוצאות לביטחון בישראל 1950–2019 (פרסום מס' 1820).

פרסום זה מציג מערכת לוחות ותרשימים ובהם נתונים מפורטים על ההוצאות לביטחון בישראל. נוסף על נתוני ההוצאה לצריכה הביטחונית, מוצג בפרסום אומדן העלות הכוללת לביטחון הכולל עלויות נוספות, חלקן עקיפות, הנובעות מהטלת שירות החובה והמילואים, מהחזקת מלאי חירום של מוצרים חיוניים, מבניית מקלטים וחדרי ביטחון, מהעסקת שומרים במקומות ציבוריים וכדומה. בפרסום מוצגים נתונים מעודכנים לשנים 1950–2019. נתונים אלה מחושבים ומוצגים על פי ההגדרות וההנחיות של מערכת החשבונות הלאומיים (SNA2008). באמצעות הנתונים המוצגים

בפרסום אפשר ללמוד, בין השאר, על חלקן של ההוצאות לביטחון בתוצר המקומי הגולמי ובכלל מקורות המשק.

<https://www.cbs.gov.il/he/publications/Pages/2021/%D7%94%D7%95%D7%A6%D7%90%D7%95%D7%AA-%D7%9C%D7%91%D7%99%D7%98%D7%97%D7%95%D7%9F-%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-1950-2019.aspx>

*

יורם פריד וגדעון ביגר (2021). **התכנון הצבאי הגיוני-פיזי של התעשייה האזרחית בישראל**. חברה, צבא וביטחון לאומי, גיליון 1, 81-102.

עם תום מלחמת העצמאות דרש צה"ל מגורמי התכנון והביצוע האזרחיים להביא בחשבון שיקולים ביטחוניים בבואם לתכנן הקמת מפעלי תעשייה. הדרישה הזאת נבעה מן הסיבות הבאות: החשש מפני סבב לחימה נוסף; התפיסה העצמית של צה"ל כאחראי על הביטחון הלאומי; ההבנה שלצורך הגעה לאיזון כמותי/איכותי מול מדינות ערב יש לגייס את כל הפוטנציאל האפשרי של המדינה לצורכי הלחימה; החשיבות הביטחונית העצומה שיש לתעשייה האזרחית ולתשתיות הקריטיות הן בניהול המלחמה והן בשיקום המדינה בסופה, ולכן הצורך להגן עליהם; ההתמקדות של גופי התכנון האזרחיים בשיקולים הכלכליים בלבד. במסגרת התכנון הגיאופיזי של התעשייה בישראל סיווג בצה"ל את מפעלי התעשייה והתשתיות בהתאם לחשיבותם הפונקציונלית בעת מלחמה. לכל סיווג הוגדרו מאפייני תכנון ספציפיים: מרחק מן הגבול, השטח הטופוגרפי שבו יוקם המפעל ואמצעי המיגון שיוקנו בו. כל אלה כדי ליצור מצב הגנתי אופטימלי עבורם בעת מלחמה כדי שיוכלו להמשיך בייצור עבור הכוחות הלוחמים ועבור האוכלוסייה האזרחית. המאמר בוחן את סוגיית הקמת נמל אשדוד כמקרה בוחן לדרישות הצבאיות האלה ולדרך שבה פעל ליישם על רקע מאבקי הכוחות מול הגופים האזרחיים.

<http://www.civil-military-studies.org.il/%d7%9b%d7%aa%d7%91-%d7%a2%d7%aa/>

*

Amitai Gilad, Eyal Pecht & Asher Tishler (2021). **Intelligence, Cyberspace, and National Security**. Defence and Peace Economics, 32.1, 18-45.

במחקר הנוכחי טוענים המחברים כי הדומיננטיות בלוחמה המודרנית מתאפשרת על ידי מודיעין אנושי וטכנולוגי החושף את היכולות והכוונות של היריבים, מגביר את האפקטיביות של מערכות הנשק של המדינה עצמה ומאפשר פיתוח מערכות הגנה איכותיות. לפיכך, איסוף והערכת מודיעין חיוניים למדינות המעורבות בסכסוך או חשופות לאיומי טרור. המחברים מתמקדים בהשלכות האסטרטגיות והטקטיות של המודיעין בהקשר של מרוץ החימוש והמודיעין בין שני יריבים. מוצגים מודלים המראים כיצד סוכנויות ביטחון במדינות הנמצאות במצב של סכסוך (עם מדינות אחרות ו/או גופים שאינם מדינות) צריכות להשקיע בפיתוח יכולות מודיעיניות משלהן כדי להבטיח יכולות

צבאיות (ביטחוניות) נאותות, ביטחון לאומי ורווחה. מכיוון שתוקפי סייבר מתקדמים יכולים לחדור כמעט לכל רשתות המחשבים המורכבות כדי לאסוף מודיעין (ו/או לגרום לנזקים אחרים), המחברים מראים כיצד מדינות יכולות לקבוע נהלים ולקבוע את התקציבים להקצאה מיטבית של משאבי הגנת סייבר למניעת התקפות סייבר מזיקות על רשתות המחשבים המורכבות המנהלות את פעילותן התשתית, העסקית, הביטחונית והממשלתית.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10242694.2020.1778966>

*

Fawzia Gibson-Fall (2021). **Military responses to COVID-19, emerging trends in global civil-military engagements.** *Review of International Studies*, 47.2, 155–170.

מגפת הקורונה הולידה עלייה במעורבות הצבאית בפעילויות הקשורות לתחום הבריאות ברמה המקומית. מאמר זה מציב תופעה זו אלה על רקע ההגדרה מחדש של תפקיד הצבא בתחום בריאות הציבור. מגפת הקורונה מסתמנת כרגע מכריע בפרקטיקה הצבאית בתחום הבריאות ברחבי העולם. המחבר מזהה שלוש מגמות בולטות בתגובותיהם של צבאות לאומיים למגפת הקורונה: (1) תמיכה צבאית טכנית מינימלית; (2) תגובות המשלבות בין האזרחי לצבאי; ו-(3) תגובות בהובלת הצבא. הדינמיקה העומדת בבסיס כל סוג של מעורבות צבאית נובעת מהמורשת הפוליטית-צבאית הייחודית לכל מדינה, הגישות הלאומיות השונות לבריאות הציבור והיכולת המצויות בידי מערכות הבריאות השונות. כל אחת משלושת המגמות הללו מצביעה על השתלשלויות עתידיות ביחסי צבא וחברה, הן בזירה הגלובלית והן בהקשרים מקומיים.

<https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/military-responses-to-covid19-emerging-trends-in-global-civilmilitary-engagements/1A68DD0D2F22C5081507FD15743FF2AD>

*

Avi Marciano (March, 2021). **Israel's Mass Surveillance during COVID-19: A Missed Opportunity.** *Surveillance & Society*, 19(1), 85-88

במאמר זה נטען כי המעקב המוני של השב"כ אחר אזרחים במהלך מגפת COVID-19 מהווה נקודת מפנה עבור ישראל, הן במיצובה כחברת מעקב (surveillance society) והן באשרור מחדש של נטיותיה הביטחוניות המיליטריסטיות.

<https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/view/14543>

*

Oren Barak & Dan Miodownik (2021). **Military Autonomy and Balancing in Political Crises: Lessons From the Middle East.** *Armed Forces & Society*, 47.1, 126-147

מאמר זה טוען כי צבאות אוטונומיים יכולים למלא תפקיד מאזן במהלך משברים פוליטיים פנימיים גדולים. עם זאת, כאשר האוטונומיה של הצבאות מצטמצמת על ידי מנהיגים פוליטיים בטרור המשבר, צבאות אינם יכולים לשמור על האיזון הפוליטי בין שליטים למתנגדים, מה שמגדיל את הסיכון לעימות מזוין. המאמר מסביר תחילה את המושגים העיקריים הרלוונטיים לדיון (אוטונומיה, משבר פוליטי ותפקיד מאזן) ואת הקשר האפשרי ביניהם. בהמשך, דנים המחברים בארבעה מקרים רלוונטיים מהמזרח התיכון: במצרים ב-2011 ובלבנון ב-1958, המדגימים את יכולות האיזון של צבאות אוטונומיים בעת משברים פוליטיים; ובלבנון ב-1975 ובסוריה ב-2011, מקרים המלמדים שצבאות לא-אוטונומיים אינם יכולים למלא תפקיד מאזן בנסיבות שכאלה. המחברים חותמים במספר תובנות על תפקידו המאזן של הצבא במהלך משברים פוליטיים פנימיים גדולים במדינות מפולגות והומוגניות.

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0095327X19861738>

*

Damon Coletta & Thomas Crosbie (January 2021). **The virtues of military politics.** *Armed Forces & Society*, 47.1, 3-24.

סוציולוגים ומדענים פוליטיים מודאגים זה מכבר מהסכנות שחדירת הפוליטיקה לצבא מציבה למשטר הדמוקרטי. המאמר הנוכחי גורס שהשתתפות צבאית בהחלטות חשובות של ביטחון לאומי היא פוליטית מטבעה, וכי היא יכולה להיות פוליטית מבלי לגלוש למפלגתיות. לפי המחברים, פוליטיקה צבאית היא למעשה קריטית לשיתוף פעולה אזרחי-צבאי מיטבי, כאשר היא נעשית בזהירות ובמתנינות. כראייה לכך, גם ינוביץ' והנטינגטון, מייסדי המחקר המודרני של יחסי צבא-אזרחות, הבינו את האפשרות שלצבא האמריקאי תהיה השפעה פוליטית. המחברים דנים בשני ממדים שהוזנחו עד כה, של פוליטיקה צבאית תחת שליטה אזרחית המבוססת על מעלות קלאסיות של רפובליקניות אזרחית: החוכמה המעשית של אריסטו וה"ווירטו" של מקיאוולי.

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0095327X19871605>

תרבות, כוח אדם ומשאבי אנוש

Shannon L. Dunlap, Ian W. Holloway, Chad E. Pickering, Michael Tzen, Jeremy T. Goldbach & Carl A. Castro (March 2021). **Support for Transgender Military Service from Active Duty United States Military Personnel.** Sexuality Research & Social Policy, 18.1, 137–143.

המחקר הנוכחי בוחן את התמיכה בשילובם של חיילים טרנסג'נדרים בשירות צבאי בקרב משרתים בשירות פעיל בצבא ארה"ב. המחקרים השתמשו בדגימה מבוססת משיבים (RDS) שכללה טרנסג'נדרים, סיסג'נדרים הטרנסקסואלים ולהט"בים בשירות פעיל, במחקר ראשון מסוגו שמומן על ידי משרד ההגנה. המדגם כלל 540 חיילים בשירות פעיל ששרתו באחד מארבעת הענפים המרכזיים של צבא ארה"ב בין אוגוסט 2017 למרץ 2018. נבדקו נתונים שנתקבלו מ-486 המשיבים שאינם טרנסג'נדרים בכדי לברר את תמיכתם בטרנסג'נדרים המשרתים בצבא ארה"ב. הממצאים מצביעים על תמיכה רחבה בשירות צבאי של טרנסג'נדרים בכל ארבעת הזרועות ובדרגים השונים, עם כמה הבדלים מובהקים סטטיסטית בתמיכה הנובעים ממגדר, נטייה מינית וגזע/מוצא אתני. מכאן שהדרתם של טרנסג'נדרים משירות צבאי, המבוססת בין השאר על האמונה שנוכחותם פוגמת במוכנות היחידה, עומדת בסתירה לממצאי המחקר הנוכחי. לאור הנתונים הללו, המחקרים קוראים לבטל את המדיניות המגבילה שירות טרנסג'נדרים בצבא ארה"ב.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s13178-020-00437-x>

*

אילת הראל שלו (2021). "חדר משלהן" בצבא ההגנה לישראל? חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 31-50.

נשים משרתות כיום במגוון תפקידי לחימה ותפקידים תומכי לחימה בצבאות שונים בעולם, בין היתר בצה"ל. זאת כתוצאה מהשילוב של טכנולוגיות לחימה חדשות, המעבירות יותר ויותר חיילים וחיילות מן העורף אל ליבו של שדה הקרב. חיילות הפכו להיות משתתפות משמעותיות בקרב מעצם הצבתן בחדרי מלחמה אסטרטגיים. אף שהחיילות האלה לא נמצאות פיזית בשדה הקרב, הן משתתפות במלחמה ואחראיות לביטחון ארצן ולביטחון חבריהן לנשק, כמו גם לפגיעה ב"אחר". הצבתן של נשים בחדרי לחימה הממוקמים באזורי עימות - חדרי לחימה המצוידים בטכנולוגיות חדישות המביאות אליהם את חוויית אזור הלחימה - יכולה לערער תפיסות מסורתיות של ביטחון, לחימה ותפקידי מגדר. לפיכך, הנרטיבים של חיילות המשרתות מאחורי הקלעים של המלחמה יכולים לספק תובנות רבות ערך בנוגע לאופן שבו "חווים את המלחמה" ו"עושים מלחמה" במרחבי הקרב. ראיונות עם חיילות שמילאו תפקידים שונים בחדרי מלחמה בעת שירותן בצה"ל, חושפים נרטיבים רבים של מלחמה, אך גם של הגנה, של ביטחון ושל היעדר ביטחון. המאמר הזה שופך אור על תפקידן של נשים בצה"ל באמצעות התבוננות בנשים הנמצאות ב"חדר משלהן" במרחב הלחימה.

<http://www.civil-military-studies.org.il/%d7%9b%d7%aa%d7%91-%d7%a2%d7%aa/>

*

Natalie Jester (March 2021). **Army recruitment video advertisements in the US and UK since 2002: Challenging ideals of hegemonic military masculinity?** Media, War & Conflict, 14.1, 57-74.

מאמר זה בוחן פרסומות וידאו לגיוס לצבאות ארה"ב ובריטניה בין השנים 2002 (לאחר ה-9/11) ו-2018, על מנת לברר הבניות מגדריות על רקע משבר הגיוס. הממצאים מצביעים על כך שמשבר הגיוס הוליד ייצוגי מגדר מגוונים; ארה"ב בונה את צבאה במונחים גבריים פחות מסורתיים: נשים ואנשים ממיעוטים אתניים נכחים לעתים קרובות בפרסומות, ומושם דגש על יכולת רגשית, לצד כוח פיזי. לעומת זאת, בבריטניה, עד שנת 2012 הפרסומות לרוב אינן כוללות נשים, וכשהן מוצגות, הן מופיעות בהקשר של פוזיציה מוכפפת. כמו כן הפרסומות באותה תקופה שמות את הדגש על לקיחת סיכונים ועל כוח פיזי. לצד זאת, החל מ-2012 חל שינוי ניכר, והפרסומות של צבא הבריטי הופכות דומות יותר לאלה שהופקו בארה"ב. המחבר טוען כי הדבר מייצג דחייה של הגבריות הצבאית הגמונית, הפועלת לטשטש את האלימות הצבאית על ידי הצגת הצבאות כפרוגרסיביים.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1750635219859488>

*

Terry L. Schell, Matthew Cefalu, Coreen Farris, Andrew R. Morral (2021). **The Relationship Between Sexual Assault and Sexual Harassment in the U.S. Military.** Santa Monica, California: Rand Corporation,

דו"ח זה מבקש לבדוק כיצד הטרדה מינית של אחרים בסביבת העבודה של המשרת (להלן הטרדה מינית סביבתית) משפיעה על הסיכון שלו עצמו להיות מותקף מינית. החוקרים מוצאים כי הטרדה מינית סביבתית נגד נשים וגברים בשירות קשורה קשר הדוק לסיכון לתקיפה מינית, גם לאחר שליטה על גורמי סיכון אחרים לתקיפה מינית (כגון גיל, דרגה, מצב נישואין ורמת השכלה). בממוצע, הסיכון לתקיפה מינית של נשים בשירות עלה בפקטור של למעלה מ-1.5 כאשר הללו עבדו בסביבות שבהן שיעורי ההטרדה המינית הסביבתית נגד נשים וגברים היו גבוהים מהממוצע (בהשוואה למקומות שבהם השיעורים היו נמוכים מהממוצע). סיכון התקיפה המינית של גברים בשירות גדל בפקטור של 1.8 בעת עבודה בסביבות כאלה. המחברים מסיקים מכך כי תקיפה מינית והטרדה מינית בצבא צריכות להיחשב כהיבטים שונים של אותה בעיה המאפיינת את מקום העבודה. בנוסף, מכיוון שסביבות עבודה שבהן שיעורי ההטרדה המינית גבוהים תורמות לסיכון של המשרתים לתקיפה מינית, מאמצים עתידיים למניעת תקיפה מינית צריכים להדגיש מניעה של הטרדה מינית. נתונים לניתוח זה נלקחו ממחקר "מקום העבודה הצבאי" של מכון ראנד משנת 2014.

https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR3162.html

Nehemia Stern & Uzi Ben-Shalom (April 2021). **Confessions and Tweets: Social Media and Everyday Experience in the Israel Defense Force.** *Armed Forces & Society*, 47.2, 343-366.

מאמר זה בוחן את הפרסומים ברשתות החברתיות של חיילי צה"ל בשתי קבוצות פייסבוק בלתי רשמיות. בעוד שחוקרי צבא וחברה דנים בחשיבות הגוברת שהצבאות מייחסים למדיה הדיגיטלית, ישנם נתונים מועטים לגבי השימושים והמשמעויות שיש לרשתות החברתיות הדיגיטליות עבור החיילים עצמם. בהסתמך על מבט אנתרופולוגי על חוויות יומיומיות, המחברים טוענים כי הפעילות ברשתות החברתיות של משתמשים בצה"ל מדגישה את ההיבטים היומיומיים של החיים הצבאיים, בדרכים המהדהדות מעבר להיבטים האידיאולוגיים או הפוליטיים של שירותם הצבאי. כאן, יכולים חיילים להביע את תסכוליהם נוכח הברוקרטיה הצבאית, ולצד זאת, להציג פרשנות קלילה (וחיובית) על טקסי מעבר משותפים. מחקר זה פותח צוהר לחייהם ולדילמות של הדור הראשון של חיילים ישראלים המאמצים את המדיה החדשה כחלק מובן מאליו בשירותם.

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0095327X19859304>

*

נשים לוחמות. חיפה: פרדס.
על ביטחון וחוסר ביטחון – הקרב הכפול של

שילוב נשים בתפקידי לחימה בצבא מעורר דיון ציבורי סוער ומעסיק את החברה הישראלית בעשורים האחרונים. ויכוחים חריפים על סוגיה זו ניטשים בזירות שונות – צבאיות ואזרחיות כאחד. האם נשים מסוגלות למלא תפקידים אלו? והאם ראוי שנשים ימלאו תפקידים אלו? הן רק שתיים מהשאלות, אשר השיח עליהן משפיע על חיי הנשים בישראל, על מבנה הצבא ועל החברה בכללותה. בספר מובא, באמצעות סיפורן של עשרות חיילות, סיפור הקרב הכפול של נשים ששירתו בתפקידי לחימה ובתפקידים תומכי לחימה בצה"ל. הקרב הכפול שלהן מתרחש בשדה הקרב (בו הן חשופות לטראומה כתוצאה מהפעילות המבצעית), וכן בחזית המאבק בכוחות המתנגדים להשתלבות נשים בתפקידי לחימה.

הספר מבקש להרחיב את היריעה האקדמית והחברתית שאפשר להפיק מניסיוןן של נשים כשהן עומדות במרכז ולא כתוספת שולית לנושא הנחקר. באמצעות הבלטת נקודת המבט של נשים בצבא, הספר מלמד גם על השירות הצבאי ועל החוויות של גברים לוחמים בצבא. הספר מדגיש את הדיכוטומיות הפגומות הרווחות בחקר המלחמה, האלימות והקרב, ומערער עליהן על ידי הצגה וניתוח של נרטיבים מפי מאה לוחמות משוחררות, המספרות את חוויותיהן בסביבה של סכסוך ומלחמה.

<https://www.pardes.co.il/?id=showbook&catnum=978-1-61838-804-9>

ירון זילברשטיין, (2021) בין אדם למדינתו: מדינת ישראל במשנתו ההלכתית של הרב שלמה גורן.
מאגנס : ירושלים.

אחד האישים המרכזיים שביקשו להשפיע, הלכה למעשה, על יהדותה של מדינת ישראל היה הרב שלמה גורן. במשך עשרות שנים בלט הרב גורן בציבוריות הישראלית בתפקידיו כרב הראשי לצה"ל וכרב הראשי לישראל. הוא הצטיין בלמדנותו, הוכר כגדול בתורה ועסק כל ימיו בכתבה תורנית. עם זאת, נאמן להשקפתו שהקמת המדינה היא "מפנה היסטורי מכריע באורח חייו הלאומיים של העם כולו", הוא הקדיש את עצמו לפעילות ציבורית ולכתיבתן של "הלכות מדינה", ועמד בקשרים הדוקים עם מנהיגי המדינה החילונים, ובראשם דוד בן-גוריון. עם השנים הפכה דמותו סמל לשילוב אפשרי של דת ומדינה.

בין אדם למדינתו סוקר את התחומים המגוונים שבהם עסק הרב גורן ואת האתגרים הגדולים שעמדו לפתחו כפוסק הלכה: מעמדה ההלכתי של מדינת ישראל, מושג הריבונות, דיני צבא ומלחמה, קליטת עלייה, שינויים בנוסחי תפילות וברכות ועוד. הספר מתאר את עמדותיו המקוריות, היוצאות דופן לפעמים, בצמתים היסטוריים בתולדות המדינה ואת השפעתו על דרכי עיצובה. בתוך כך מתנסחת תפיסתו המדינית הייחודית של הרב גורן, כפי שהיא עולה במשנתו ההלכתית, וכן ההנמקות השונות שבהן עשה שימוש כדי להביא לידי ביטוי הלכתי ואמוני את המהפך הגדול שעבר העם היהודי במאה העשרים

https://www.magnespress.co.il/book/%D7%91%D7%99%D7%9F_%D7%90%D7%93%D7%9D_%D7%9C%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%A0%D7%AA%D7%95-7160

רשימת המקורות

- ברון, איתי וענת קורץ {עורכים} (2021). הערכה אסטרטגית לישראל 2020-2021: שנת החיסון? אתגרים פנימיים וחיצוניים לביטחון הלאומי. תל אביב: המכון למחקרי בטחון לאומי.
- גולד גזית, רינת (2021). צבא העם וזכויות נכי צה"ל מפגש אתוסים- המקרה של ועדת גורן. חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 103-119.
- דרוק, דותן (2021) "המילואים יבלום" - השינוי בתפיסת הלחימה של צה"ל. בין הקטבים: כתב העת של צה"ל לאמנות המערכה, גיליון 31-32 - יבשה ב'.
- דרורי, זאב והלל נוסק (2021). בין תקשורת מתגייסת לביקורת מגויסת. חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 51-80.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ינואר, 2021). הוצאות לביטחון בישראל 1950-2019 (פרסום מס' 1820).
- הראל שלו, אילת (2021). "חדר משלהן" בצבא ההגנה לישראל? חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 31-50.
- הראל-שלו, אילת ודפנה-תקוע, שיר (פברואר 2021). על ביטחון וחוסר ביטחון – הקרב הכפול של נשים לוחמות. חיפה: פרדס.
- זילברשטיין, ירון (2021) בין אדם למדינתו: מדינת ישראל במשנתו ההלכתית של הרב שלמה גורן. מאגנס: ירושלים.
- לוי, יגיל (2021). מהו צבא אזרחים? חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 9-30.
- מיכאל, קובי, אלון טל, גליה לינדנשטראוס, שירה בוקצ'ין פלס, דב חנין, ויקטור וייס (פברואר 2021), סביבה, אקלים וביטחון לאומי: חזית חדשה לישראל. תל אביב: המכון למחקרי בטחון לאומי.
- מלחי, אסף (ינואר 2021). בקיעים בקונצנזוס - אתגרי "צבא העם" ומודל הגיוס לצה"ל במציאות חברתית משתנה. המכון הישראלי לדמוקרטיה, מחקר מדיניות מס' 156.
- מלחי, אסף, סטיוארט כהן וראובן גל (פברואר 2021). תיקון שירות החובה באמצעות קלקולים חדשים? חוות דעת למתווה "שווה לכולם". חיפה: מוסד שמואל נאמן.
- פריד, יורם וגדעון ביגר (2021). התכנון הצבאי הגיאוגרפי של התעשייה האזרחית בישראל. חברה, צבא וביטחון לאומי, 1, 81-102.
- Barak, Oren & Dan Miodownik (2021). Military Autonomy and Balancing in Political Crises: Lessons From the Middle East. Armed Forces & Society, 47.1, 126-147

Boyd , John “Jay” (2021). The Pitfalls of Well-Meaning Compassion: Joint Task Force-Haiti’s Infowar of 2010. Military Review, 101.1 (January-February), 108-120.

Caden, Christopher & Nir Arieli (2021). British Army and Palestine Police Deserters and the Arab–Israeli War of 1948. War in History, 28.1, 200–222.

Coletta, Damon & Thomas Crosbie (2021). The virtues of military politics. Armed Forces & Society , 47.1, 3-24.

Dunlap, Shannon L., Ian W. Holloway, Chad E. Pickering, Michael Tzen, Jeremy T. Goldbach & Carl A. Castro (2021). Support for Transgender Military Service from Active Duty United States Military Personnel. Sexuality Research & Social Policy, 18.1, 137–143.

Escandon, Joseph E. (2021). Operationalizing Culture: Addressing the Army’s People Crisis. Military Review, 101.2 (March-April), 112-123.

Islam, Sajibul (2021). Impact of Cultural Globalization on Soldiering: An Emerging Concern for Future Leaders. Military Review, 101.1 (January-February), 76-88.

Garyn-Ta, Sharon & Shosh Shahrabani (2021). Emotions, economic expectations and risk attitudes among soldiers during a military operation. Israel Affairs , 27.2, 300-313.

Gershenson, Olga (2021). Zombies and Zionism: The Dead and the Undead in Israeli Horror Films. Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies, Volume 39.1, 147-175.

Gibson-Fall, Fawzia (2021). Military responses to COVID-19, emerging trends in global civil-military engagements. Review of International Studies ,47.2, 155–170.

Gilad, Amitai, Eyal Pecht & Asher Tishler (2021). Intelligence, Cyberspace, and National Security. Defence and Peace Economics, 32.1, 18-45.

Hamama-Raz, Yaira, , Shaked Shir & Michal Mahat-Shamir (2021). Meanings attributed by bereaved unmarried intimate partners of fallen soldiers to their loss. Death Studies, 45.5, 380-389.

Jester, Natalie (2021). Army recruitment video advertisements in the US and UK since 2002: Challenging ideals of hegemonic military masculinity? Media, War & Conflict, 14.1, 57-74.

Lander, Liore, Ephrat Huss & Ayelet Harel-Shalev (2021). Coping with Transitions: The Case of Combat Reserve Forces. Clinical Social Work Journal, 49, 100–109.

Leon, Nissim (2021). The Haredi Scholar-Society and the Military Draft in Israel: Counter-Nationalism and the Imagined Military Symbiosis. In: Research Anthology on Religious Impacts on Society.

Marciano, Avi (2021). Israel's Mass Surveillance during COVID-19: A Missed Opportunity. Surveillance & Society, 19(1), 85-88

Pangilinan, James, Christine Peralta & Wesley Attewell (2021). Between Caregiving and Soldiering: Filipina Non-Citizens and Settler Militarisms in Israel. Amerasia Journal, 46.2, 183-199.

Porat, Dan (2021). A Gift for the State: Commemorating Fallen Heroes in Israeli Children's Picture Books. Israel Studies, 26.2, 152-172.

Schell, Terry L., Matthew Cefalu, Coreen Farris, Andrew R. Morral (2021). The Relationship Between Sexual Assault and Sexual Harassment in the U.S. Military. Santa Monica, California: Rand Corporation,

Schwake, Gabriel (2021). An officer and a bourgeois: Israeli military personnel, suburbanization and selective privatization. Planning Perspectives, 36.1, 183-194.

Shandler, Ryan, Michael L. Gross & Daphna Canetti (2021). A fragile public preference for cyber strikes: Evidence from survey experiments in the United States, United Kingdom, and Israel. Contemporary Security Policy, 42.2, 135-162.

Stern, Nehemia & Uzi Ben-Shalom (2021). Confessions and Tweets: Social Media and Everyday Experience in the Israel Defense Force. Armed Forces & Society, 47.2, 343-366.

Wendtorf, Dirk C. (2021). The German Platoon of the Palmach: the first German-Jewish fighting unit in the Second World War and the unsung story of heroism. Journal of Modern Jewish Studies, 20.1, 44-69.